

Öğretmen Adaylarının Öğrenim Gördükleri Programı Tercih Sebepleri ve Üniversite Eğitiminden Beklentileri

Mehmet AYDIN¹, İsmail KESKİN², Taha YAZAR³, İsmail KİNAY⁴, Behçet ORAL⁵, Mesut BÜTÜN⁶

Gönderim Tarihi: 02.08.2024

Kabul Tarihi: 25.09.2024

Yayın Tarihi: 20.10.2024

Özet: Bu çalışma; öğretmen adaylarının, buldukları üniversiteyi ve öğrenim görmekte oldukları programı tercih sebeplerini ve beklentilerini (üniversite eğitiminden, öğretim üyelerinden, hayattan, sınıf arkadaşlarından vb. beklentilerini) belirlemek amacıyla yürütülmüştür. Araştırmada durum çalışması yöntemi kullanılmıştır. Çalışma, 2017 – 2018 öğretim yılı itibarıyla, Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği Programında öğrenim görmekte olan toplam 129 öğretmen adayı ile yürütülmüştür. Mevcut çalışmanın bulguları, ZGEF.17.015 numaralı Dicle Üniversitesi Bap projesi kapsamında araştırmacılar tarafından geliştirilen 27 maddelik yapılandırılmış bir anket formunun açık uçlu yedi sorusundan elde edilen nitel verilere dayanmaktadır. Veri toplama aracı, 2017-2018 öğretim yılı güz ve bahar dönemlerinde katılımcılara uygulanmıştır. Katılımcılar, veri toplama aracındaki soruları bir ders saati içerisinde ve bir oturumda cevaplamışlardır. Elde edilen veriler, nitel bir yaklaşımla içerik analizine tabi tutulmuştur. Oluşturulan kodlar ilişkilendirilerek önce sınıflandırılmış, daha sonra bu kategoriler de benzer yolla ilişkilendirilerek tümevarımsal yolla nihai kategoriler altında toplanmıştır. Çalışmanın sonunda elde edilen bulgulara dayalı önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen adayı, Üniversite eğitimi, Beklenti

Reasons For Teacher Candidates Choose the Program They Study in And Their Expectations from University Education

Abstract: This research was conducted to determine the expectations and the reasons for program preference that they have been studying of teacher candidates. The current study has been carried out through a qualitative approach with a total of 100 teacher candidates from different departments at the Dicle University Ziya Gökalp Education Faculty. Maximum diversity sampling method preferred among the sampling types in selection of participants. As a matter of research ethics, in the selection of the participants were formed based on volunteering. The data of the study collected through a form which was formed by seven open-ended questions and developed in scope of Scientific Research Projects of Dicle University (code: ZGEF.17.015). The data collection tool was applied in the fall and spring semesters of the 2017-2018 academic year. Participants responded to the questions on the data collection during a class period and at a time. The data obtained were subjected to content analysis with a qualitative approach. The generated codes were associated with each other, and the internal categories are related in a similar way and collected under certain themes in the inductive way.

Keywords: Teacher candidate, University education, Expectation

GİRİŞ

Tüm dünya ülkeleri, eğitim sistemlerini çağdaş üretim yöntemlerine cevap verecek biçimde düzenlemektedir. Bilim, teknoloji, sosyal ve ekonomik alanlardaki baş döndürücü değişimler, diğer sosyal kurumları olduğu gibi eğitim kurumlarını da etkilemektedir. Bu etkileşim sonucunda eğitim sistemleri kendilerini tekrar tasarlama zorunluluğu içinde kalmaktadırlar. Ayrıca eğitim kurumlarının toplumun özelliklerini muhafaza etmesi ve yaşamsal görevlerini yerine getirebilmeleri için bu yenileşme kaçınılmaz görünmektedir (Alıcıgüzel, 2003). Birçok alanda hızlı

¹ Dicle Üniversitesi, Türkiye, mehaydin2008@gmail.com, ORCID: 0000-0003-4640-2972

² Dicle Üniversitesi, Türkiye, ikeskin@dicle.edu.tr, ORCID: 0000-0002-1097-9086, 05467245758

³ Dicle Üniversitesi, Türkiye, taha.yazar@dicle.edu.tr, ORCID: 0000-0002-2285-4889

⁴ Dicle Üniversitesi, Türkiye, ismailkinay84@gmail.com, ORCID: 0000-0001-8963-8411

⁵ Dicle Üniversitesi, Türkiye, oralbehcet@dicle.edu.tr, ORCID: 0000-0002-6885-1683

⁶ Cumhuriyet Üniversitesi, Türkiye, mbutun@cumhuriyet.edu.tr, ORCID: 0000-0001-7652-3674

gelişimlerin ve değişimlerin yaşandığı günümüzde, meydana gelen bu değişim ve gelişimleri takip eden bireylerden çok, söz konusu değişim ve gelişimleri başlatan bireyleri yetiştirmek daha öncelikli hedef haline gelmiştir. Eğitim kurumunun bu tür değişim ve gelişimleri başlatabilecek kapasiteye sahip olması ise sürekli bir yenileşme ve çağı yakalama çabası ile mümkün görünmektedir (Erişti, 2012).

Nitelikli olma, topluma karşı sorumluluk hissetme, rekabet edebilme, tüketicilerin seçim ve ihtiyaçlarına cevap verme gibi kavramlar eğitim kurumlarında artık uygulama zorunluluğu olan kavramlar arasında sayılabilir (Balcı, 1999). Diğer yönden nitelikli bir eğitimin tüm insanları kapsayan bir hak olduğu çeşitli uluslararası sözleşmelerce teyit edilmektedir. Bu yönüyle eğitim, toplumun ihtiyaçları gözetilerek kamu otoritelerince tüm vatandaşlara sunulması gereken bir hizmettir. Bu açıdan düşünüldüğünde öğretmenlerin, istenilen nitelikteki insan tipinin yetiştirilebilmesi sürecinin önemli bir bileşeni olduğu kolayca anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin nitelikli bir eğitimden geçmesi gerektiği gerçeği ve toplumun yaşam döngüsündeki önemi, öğretmen yetiştirme süreçlerinde kaliteyi artırma yollarının aranmasına yol açmıştır (Kulaksızoğlu, 1991). Öğretmenler, konuları itibariyle eğitim kurumlarının temel yapı taşları olduklarından, öğretmen kalitesi eğitim sistemlerinin kalitesini ve etkililiğini doğrudan etkilemektedir.

Öğretmen yetiştirme konusu oldukça kapsamlıdır ve birçok boyuttan oluşmaktadır. Öğretmen yetiştirme kavramının kapsamına öğretmen lisans programlarına öğretmen adaylarının yerleştirilmesi, hizmet öncesindeki eğitimleri, staj uygulamaları, bu dönemlerdeki öğretmen adaylarını izleme ve değerlendirme süreçleri, öğretmenlerin atanması, oryantasyon eğitimleri, hizmet içi eğitimleri öğretmen yetiştirme kavramının kapsamındadır. Kaliteli ve verimli bir eğitim süreci nitelikli öğretmenler tarafından gerçekleştirileceğinden dolayı öğretmen eğitim sisteminin en önemli ögesi konumundadır. Bu durumdan ötürü, "Bir okul, ancak, içindeki öğretmenler kadar iyidir" denilebilir (Kavcar, 2002).

Öğretmenlik mesleği, görev ve sorumlulukları kanunlarla belirlenmiş uzmanlık gerektiren bir uğraş alanıdır. Öğretmenlerin, eğitim-öğretim süreçlerini etkili ve verimli bir şekilde gerçekleştirebilmeleri ve ülkenin ihtiyacı olan nitelikli iş gücünü yetiştirebilmeleri için kendileri için belirlenmiş iş ve işlemleri yapmaları iktiza etmektedir (Yaşar, 2008).

Öğretmen, eğitimde işin özüdür. Öğretmenin varlık sebebi, insan yetiştirmektir. İnsan yetiştirmek, tarihin hiçbir döneminde hiçbir zaman kolay olmamıştır. Ancak bugün her dönemdekinden daha güçtür; yarın daha da zor olacaktır. Çünkü servetin kaynağı, fiziksel varlıklardan (toprak ve endüstri) "bilgili ve eğitilmiş insan" a doğru taşınmıştır. Nitekim yüzyıl önce mesleklerin sadece yüzde 5'i özel bilgi ve beceri gerektirirken bugün yüzde yetmiş uzmanlık bilgisi gerektiren iş olarak sınıflandırılmaktadır. Bu bulgu, makro bağlamda eğitimin merkezi önemine gönderme yaparken, mikro ölçekte ihtisas kazanmanın ve bir mevzuun en iyisi olmanın gereğine işaret etmektedir. Bugün, küresel çaptaki en büyük savaş insan yetiştirme üzerine olanıdır ve öğretmenler bu savaşın komuta merkezleridir. Dolayısıyla öğretmenlik ileri görüşlülük, sezgi, fikir ve kesinlik gerektiren hem teknik hem de psikolojik boyutu olan karmaşık bir görevdir. Sürekli değişimin söz konusu olduğu yorucu bir meslektir. Sürekli aktif ve sabırlı olmayı gerektirir (Giordan, 2008).

Türkiye'de, öğretmenlik mesleğine hangi kişilerin, nasıl bir eğitim-öğretim sürecinden geçeceğine, hangi yöntemlerle seçilip atanacağına ait kararlar YÖK-MEB işbirliği yapılarak alınmaktadır (Aksu, 2016). Öğretmen adaylarına bilimsel, teknik, mesleki bilgi ve becerileri kazandırma sorumluluğu üniversiteler yüklenmiştir (Şahin, Zoraloğlu & Fırat, 2011). Ancak öğretmen yetiştirme programlarının başarılı bir şekilde yürütülebilmesi için çok kapsamlı ve iyi organize edilmiş bir

öğretmen eğitimine ihtiyaç vardır (Baki, 2006). Bilindiği gibi, YÖK ve MEB öğretmenlerin sahip olması gereken yeterlikleri ve özellikleri sürekli tartışmakta ve sık sık alınan kararlarla değişiklikler yapmaktadır (Şişman, 2009). Bu durum, üniversitelerin sürekli olarak öğrencilerin yaşadığı çağın ve toplumun ihtiyaçlarına ayak uydurması, akabinde öğrencileri ve toplumu çağın ihtiyaçlarına uygun bir şekilde yetiştirmesi zorunluluğundan kaynaklanmaktadır (Çelikten, Şanal& Yeni, 2005). Üniversitelerin söz konusu bu rollerini yerine getirebilmeleri öncelikle öğrencilerin memnuniyet, tutum, gereksinim ve deneyimlerinin araştırılmasını gerektirmektedir (Leite, Santiago, Sarrico, Leite& Polidori, 2006). Öğrencilerin üniversitelerden beklentileri, görüşleri ve değerlendirme yapmaları üniversitelerce sağlanan eğitimin kalitesinin artırılması bakımından önem arz etmektedir (Okumuş & Duygun, 2008). Bu durumu göz önünde bulunduran üniversiteler öğrenci memnuniyetine önem vermekte, öğrencilerin görüşleri doğrultusunda eğitim kurumlarındaki eğitim - öğretim hizmetlerini değerlendirmekte ve gerektiğinde yeniden yapılandırmaktadır (Uluğ, 1999). Bu çalışma; öğretmen adaylarının, öğrenim gördükleri programı ve Dicle Üniversitesini tercih sebeplerini ve beklentilerini (üniversite eğitiminden, öğretim üyelerinden, hayattan, sınıf arkadaşlarından beklentilerini) belirlemek amacıyla yürütülmüştür.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırmada nitel araştırma yaklaşımlarından durum çalışması kullanılmıştır. Durum çalışmaları araştırmacının bir durumu, olayı, eylemi süreci ya da bireyi derinlemesine incelediği araştırmalardır. Durumlar zaman ve eylemlerle sınırlı olup araştırmacılar çeşitli veri toplama yöntemleri aracılığıyla belli zaman diliminde verilerini toplarlar (Yin, 2018). Bu araştırmada bütüncül tek durum deseni kullanılmıştır. Bu desende bir program, bir birey ya da bir okul gibi tek bir analiz birimi vardır (Yıldırım & Şimşek, 2013). Bu araştırmada tek bir program (Türkçe öğretmenliği) ele alınmıştır.

Katılımcılar

Araştırmanın katılımcıları 2017-2018 öğretim yılı itibarıyla, Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Türkçe öğretmenliği programında öğrenim gören 129 öğretmen adayından oluşmaktadır. Katılımcıların seçilmesinde, amaçlı örnekleme türlerinden olan kolay ulaşılabılır örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Bu amaçlı örnekleme yönteminde araştırmacı, yakın ve ulaşılması kolay olan bir durumu veya grubu seçer (Patton, 2002). Araştırma etiği gereği, katılımcıların seçilmesinde gönüllülük esas alınmış, öğretmen adaylarının isimleri "A1, A2, A3, ... A129" olarak ve buldukları sınıf düzeyleri ise T1, T2, T3, T4 olarak kodlanmıştır. Katılımcıların sınıf düzeylerine göre dağılımları aşağıdaki Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Sınıf düzeyine göre katılımcıların dağılımı (Türkçe öğretmenliği)

Sınıf düzeyi	T1	T2	T3	T4	Toplam
Katılımcı sayısı	16	30	38	45	129

Öğretmen Adaylarının Bazı Sosyo-Kültürel Özellikleri

Aşağıdaki nicel verilerden de anlaşılacağı gibi, Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi bünyesinde bulunan farklı öğretmenlik programlarındaki öğretmen adaylarının sosyo - kültürel özellikleri birbirine oldukça benzerdir. Bu sebeple; hem mevcut araştırmadaki katılımcıların nasıl bir sosyo - kültürel yapının bir parçası olduğunu göstermek hem de daha gerçekçi ve bütüncül bir bakış açısıyla katılımcıların özelliklerini sunabilmek amacıyla aşağıda Türkçe öğretmenliği

programında öğrenim gören öğretmen adaylarının sosyo - kültürel özellikleri diğer öğretmenlik programlarındaki öğretmen adaylarıyla birlikte sunulmuştur.

Bu çalışmanın yapıldığı 2017-2018 öğretim yılı itibariyle, Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesinde 3119 (1260 erkek, 1856 kız) öğretmen adayı kayıtlı bulunmaktadır. Bu öğretmen adaylarının yaş ortalaması 22, yaş aralığı ise 17-42 arasındadır. Öğretmen adaylarının çoğunluğu (%70,1) kadın, çok büyük bir bölümü (%93,8) bekâr ve %70,1 ailesi ile birlikte yaşamaktadır. Yine büyük çoğunluğu (%97,3) alt ve orta gelirli ailelerden gelmektedir. Öğretmen adaylarının yarıya yakını (%45,6) ailesinin bakmakla yükümlü olduğu birey sayısı 1-5 arasında değişirken %50,9'unun 6-10 arasında ve %3,6'sının ise 11 veya daha fazladır.

Veri Toplama Aracı ve Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri; ZGEF.17.015 numaralı Dicle Üniversitesi Bap projesi kapsamında, öğretmen adaylarının sosyo-kültürel özelliklerini, beklentilerini ve tercihlerini belirlemek üzere araştırmacılar tarafından geliştirilen; açık uçlu, kapalı uçlu ve çoktan seçmeli sorulardan oluşan yapılandırılmış bir anket formu aracılığı ile toplanmıştır. 27 maddeden oluşan anket formunun açık uçlu yedi sorusundan elde edilen nitel veriler, mevcut çalışmanın bulgularını oluşturmak üzere kullanılmıştır. Anketler, bireylerin demografik özelliklerini, tercihlerini belirlemek için ya da bir konu, durum, olay hakkında bilgi toplamak veya bireylerin görüşlerini belirlemeye yönelik çeşitli soruların bir araya getirilmesiyle oluşturulan veri toplama araçlarıdır (Metin, 2014: 163). Söz konusu anket formu, araştırmaya gönüllü olarak katılan öğrencilerin derslerine engel olmayacak şekilde fakültenin uygun dersliklerinde ve uygun saatlerde bir oturumda araştırmacılar tarafından uygulanmıştır. Veriler, 1 Aralık 2017-01 Mart 2018 tarihleri arasında toplanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında toplanan veriler, nitel veri analizi yöntemlerinden içerik analizine göre analiz edilmiştir. Bu yöntemde başvurulabilecek üç teknikten biri olan genel bir çerçeve içinde yapılan kodlama tekniği kullanılmıştır. Bu teknikte yapılan içerik analizinde kodlama yapılırken, mevcut bir çerçeve olmakla birlikte, verilerden ortaya çıkan yeni kodlar da kod listesine dâhil edilir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Öğretmen adaylarının açık uçlu sorulara verdikleri cevaplar içerik analizi yöntemi ile kodlama güvenilirliğinin artırılması amacıyla iki araştırmacı tarafından birlikte çözümlenmiştir. Elde edilen kod ve kategorilerin yüzde ve frekans dağılımları bulgular bölümünde tablo ve grafiklerle sunulmuştur. Çalışmanın iç geçerliliğinin artırılması amacıyla ayrıca doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

BULGULAR

Verilerden elde edilen bulgular öğretmen adaylarının;

1. Okudukları Programı tercih sebepleri,
2. Dicle Üniversitesini tercih sebepleri ve
3. Beklentileri başlıkları altında ele alınmıştır. Öğretmen adaylarının beklentileri ise;
 - 3.1. Üniversite Eğitiminden Beklentiler,
 - 3.2. Öğretim Üyelerinden Beklentiler,
 - 3.3. Sınıf Arkadaşlarından Beklentiler,
 - 3.4. İdeal Sınıf Ortamı Beklentileri ve
 - 3.5. Hayattan Beklentiler olmak üzere beş kategoride ele alınmıştır.

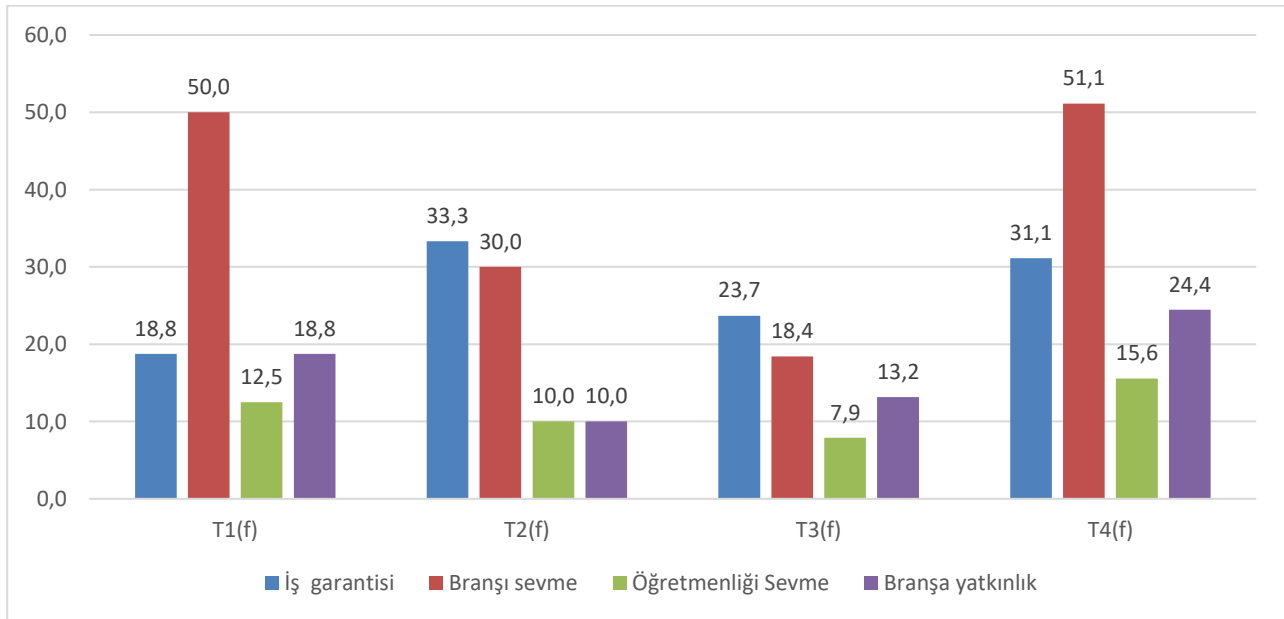
1. Öğretmen Adaylarının Okudukları Programı Tercih Sebepleri

Türkçe öğretmeni adaylarının okudukları programı tercih sebepleri ilişkin kodlar ve bu kodlardan hareketle elde edilen kategoriler Tablo 2' de sunulmuştur.

Tablo 2. Öğretmen adaylarının okudukları programı tercih sebepleri

Kategoriler	Kodlar	f
İş garantisi	Atama kolaylığı (6), Atanması üst düzeyde (1), Alımı daha iyi (1), İş imkânı iyi (2)	% 26
Branşı sevme	Sevdiğim bölüm olması (3), İlgi duyduğum için (5), Türkçe öğretmenliğini seviyorum (9), Hayalim olduğu için(3), Roman ve şiir okumak hobim (1), Türkçe'ye ve dile ilgimden(1), Hedefimdi (1),	% 37
Öğretmenliği Sevme	Öğretmenliği seviyorum (7),	% 11
Branşa yatkınlık	Dil bilgisi ve kurallarına yatkınlıktan (4), Başarılı olacağıma inandığım için(1), Kitap okuma ve Edebi eserlere eğilimim var (1), Yeteneklerimi bildiğim için (1), Yapabileceğim tek bölüm (1),Yatkınlığımdan dolayı (3), Beni yansıttığı için(3)	% 16

Tablo 2 incelendiğinde öğretmen adaylarının okudukları programı tercih sebeplerinin 4 kategori altında toplandığı görülmektedir. Adayların Türkçe öğretmenliğini tercih etmelerindeki başlıca faktör branşı sevme olmasına rağmen (%37) en az vurgulanan faktörün öğretmenliği sevme olup %11 civarında olduğu görülmektedir. Öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri öğretmenlik programını niçin tercih ettiklerine ilişkin bazı görüşleri aşağıda sunulmuştur. Öğretmen adaylarının sınıflara göre programı tercih sebepleri Şekil 1 de verilmiştir.

Şekil 1. Öğretmen adaylarının sınıflara göre programı tercih sebepleri

Şekil 1 incelendiğinde birinci ve dördüncü sınıflarda temel tercih sebebi olarak en çok branşı sevme ortaya çıkmıştır. En az ise öğretmenlik sevgisidir. İkinci ve üçüncü sınıfların en temel tercih sebebi ise iş garantisidir. Ayrıca; ikinci sınıflar en az tercih sebebi öğretmenliği sevme ve branşa yatkınlık, üçüncü sınıflarda en az tercih sebebi ise öğretmenlik sevgisidir.

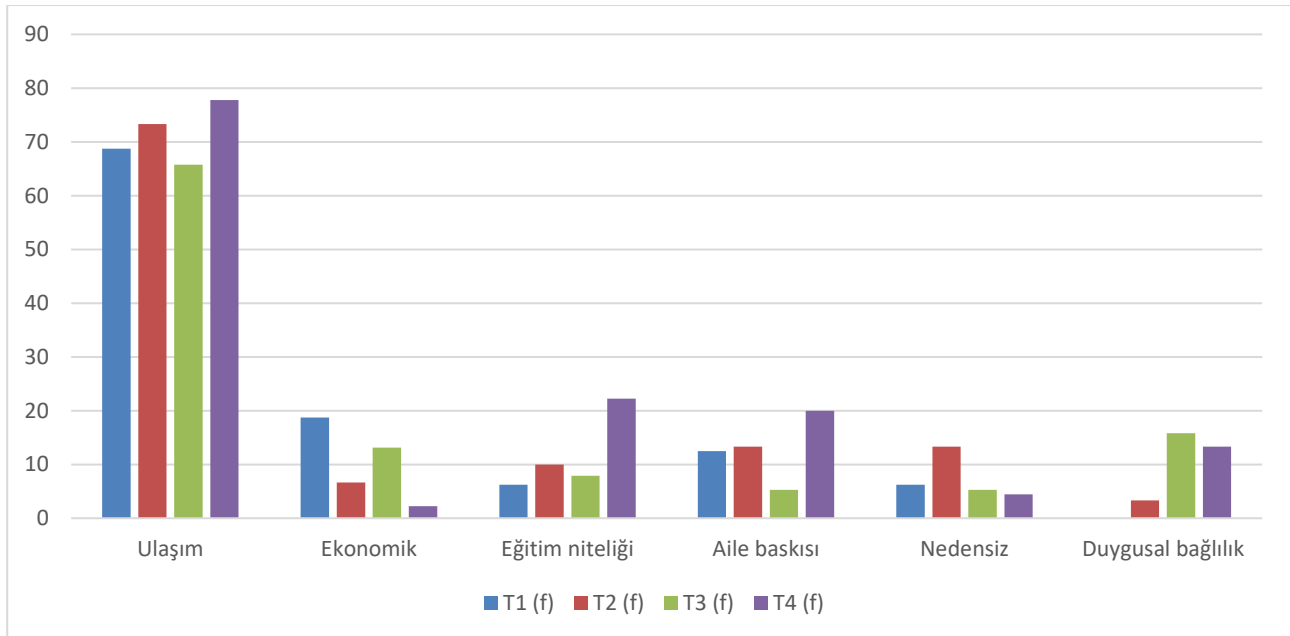
2. Dicle Üniversitesini Tercih Etme sebepleri

Katılımcıların Dicle Üniversitesi'ni tercih sebeplerine ilişkin kategoriler Tablo 3' te sunulmuştur.

Tablo 3. Dicle Üniversitesi'ni tercih etme sebepleri

Kategoriler	Kodlar	f
Ulaşım	Eve yakın, Ailemle yaşadığım şehir, Memlekete yakınlık, Ailemden kopmak istemiyorum, Ailemin bana ihtiyacı var, Dışarıya çıkmak istemiyorum, Ailemden uzakta yaşamak zor.	%58
Ekonomik	Masrafsız olması (4), kendi evinde kalma (3)	%7
Eğitim niteliği	Eğitimi iyi olduğu için (6), İstedğim bölüm var (5)	%11
Aile baskısı	Ailemin uzaklara gitmemi istememesi (5), Ailemin isteği- etkisi- yönlendirmesi (3), Ailem şehir dışında okumamı istemiyor (3),	%11
Nedensiz		%6
Duygusal bağlılık	Diyarbakır'ı seviyorum (5), Memleketim olması(2), Yaşadığım şehir (1)	%8

Tablo 3 incelendiğinde öğretmen adaylarının Dicle Üniversitesini tercih sebebi olarak sırasıyla ulaşım, aile baskısı, eğitim düzeyi, duygusal bağlılık, nedensiz ve ekonomik kategorilerinin olduğu görülmektedir. Baskın bir şekilde ulaşım kategorisi tercih sebebi olarak öne çıkmaktadır.

Şekil 2. Öğretmen adaylarının sınıflara göre programı tercih sebepleri

Şekil 2 incelendiğinde tüm sınıflarda en çok tercih sebebinin ulaşım olduğu görülmektedir.

3. Öğretmen Adaylarının Başlıca Beklentileri

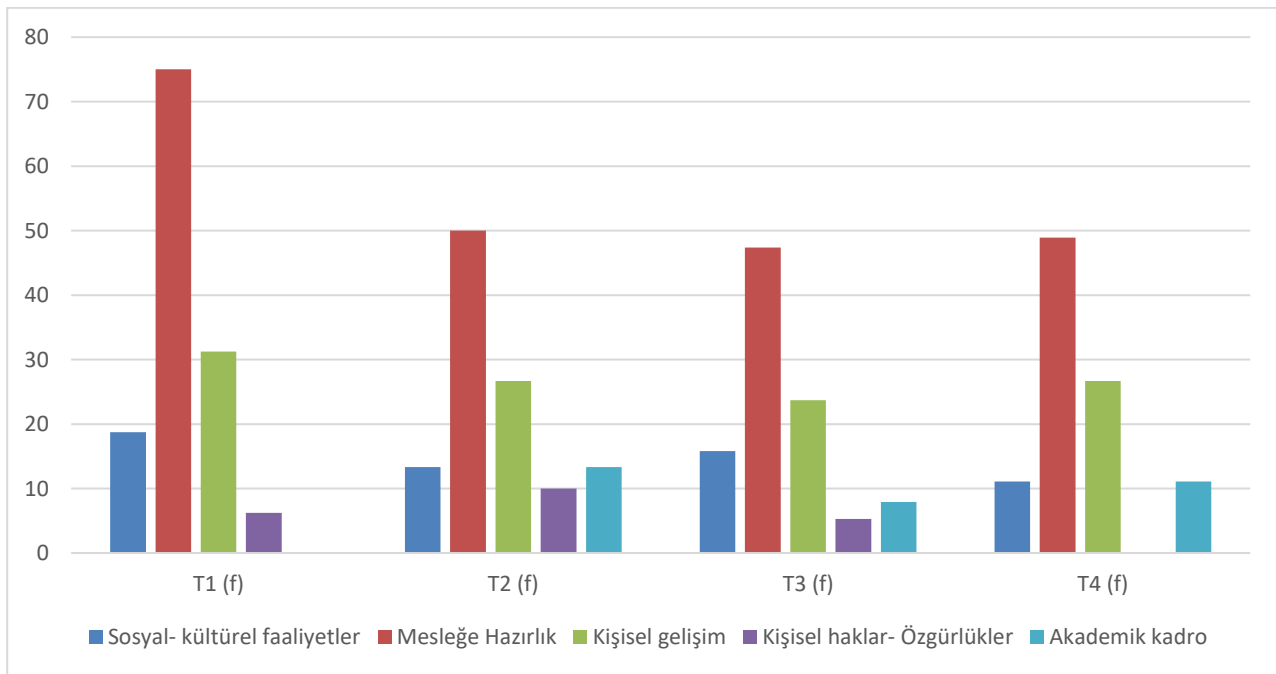
3.1 Üniversite Eğitiminden Beklentiler

Öğretmen adaylarının üniversite eğitiminden beklentilerine ilişkin kategoriler Tablo 4 te verilmiştir.

Tablo 4. Üniversite eğitiminden beklentiler

Kategoriler	f
Sosyal- kültürel faaliyetler	13
Mesleğe Hazırlık	49
Kişisel gelişim	25
Kişisel haklar- Özgürlükler	4
Akademik kadro	9

Tablo 4 incelendiğinde öğretmen adaylarının üniversite eğitiminden beklentilerinin sırasıyla mesleğe hazırlık, kişisel gelişim, sosyal- kültürel faaliyetler, akademik kadro ve kişisel haklar- özgürlükler olarak ortaya çıktığı görülmektedir.

Şekil 3. Öğretmen adaylarının sınıflara göre üniversite eğitiminden beklentileri

Şekil 3 incelendiğinde tüm sınıflarda mesleğe hazırlık kategorisinin öne çıktığı görülmektedir. Ardından kişisel gelişim kategorisi gelmektedir. Mesleğe hazırlık ve atanma beklentisi en çok olan birinci sınıflar olup akademik kadro ile ilgili görüş belirtmemişlerdir. Diğer sınıfların mesleğe hazırlık ve atanma beklentisi arasında belirgin bir fark yoktur.

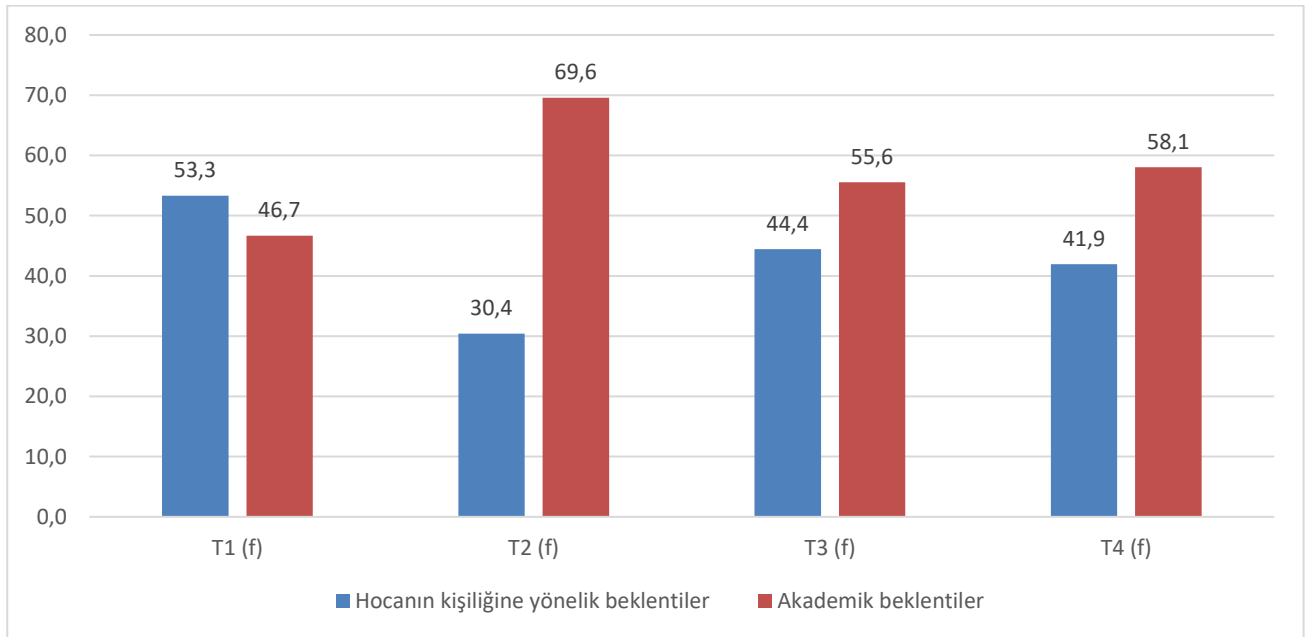
3.2. Öğretim Üyelerinden Beklentiler

Öğretmen adaylarının öğretim üyelerinden beklentilerine ilişkin kategoriler Tablo 5 te verilmiştir.

Tablo 5. Öğretim Üyelerinden Beklentiler

Kategoriler	Kodlar	f
Öğretim üyesinin kişiliğine yönelik beklentiler	İlköğretim öğrencileri gibi bizi sınav psikolojisine sokmasınlar (2), Şehrimize ve okulumuza yönelik kendi ön yargılarını kırsınlar(1), Öğrencileri aşağılamasınlar -tepeden bakmasınlar (1), Öğrencilerin düşüncelerini önemsesinler - öğrencilere değer versinler(4), Şu öğrenci milletini anlasınlar(3), Dinamik- canlı olsunlar(1), İstirhamım, bize biraz daha söz hakkı tanınmaları (1), Öğrencilere eşit davransınlar(2), Özgür bir sınıf ortamı sunsunlar(1), Bizleri öğrenci değil, geleceğin öğretmenleri olarak görmeleri (1).	%41.8
Akademik beklentiler	Öğrenci hazır bulunuşluğunu dikkate alsınlar (2), Öğrencileri merkeze alsınlar (3), yeteneklerimizi sadece sınavla ölçmesinler (1), Bilgi ve deneyimlerini paylaşsınlar (3), Geleceğin biz öğretmenlerin elinde şekillendiğinin bilincinde olsunlar(1), eleştirel - sorgulayıcı öğrenme ortamı hazırlasınlar(2), Ezber bilgi değil, Uygulamaya yönelik-kullanılabilir bilgiler sunsunlar(5), Bizi mesleğe hazırlasınlar(1), Gerekli donanımına sahip olmaları- kendilerini geliştirmeleri (4), Öğrenci katılımına daha fazla önem vermeleri (2).	%58.2

Tablo 5 incelendiğinde öğretmen adaylarının öğretim üyelerinden beklentilerinin, öğretim üyesinin kişiliğine yönelik beklentiler ve akademik beklentiler olarak iki temel kategoriden oluştuğu görülmektedir. Akademik beklentilerin kişiliğe yönelik beklentilere göre daha çok öne çıktığı görülmektedir

Şekil 4. Öğretmen adaylarının sınıflara göre öğretim üyelerinden beklentileri

Şekil 4 incelendiğinde birinci sınıflarda öğretim üyelerinin kişiliğine yönelik beklentiler ön planda olduğu görülmektedir. Diğer sınıf düzeylerinde ise akademik beklentiler ön planda yer almaktadır.

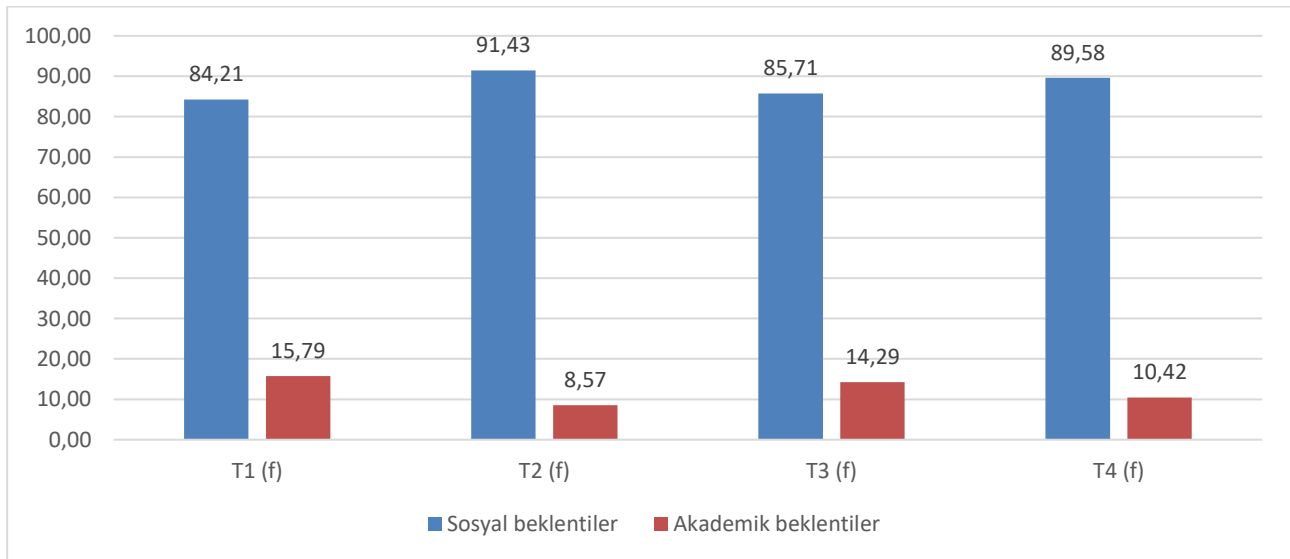
3.3 Sınıf Arkadaşlarından Beklentileri

Öğretmen adaylarının sınıf arkadaşlarından beklentilerine ilişkin kategoriler Tablo 6 da verilmiştir.

Tablo 6. Öğretmen adaylarının sınıf arkadaşlarından beklentileri

Kategoriler	Kodlar	f
Sosyal beklentiler	Gruplaşmaların olmaması (6), Ben merkezci olmamaları (1), Kötü alışkanlıklarını bana yansıtmamaları (1), Sevgi- saygı (9), Birlikte sosyal - kültürel etkinlikler yapabilmek (5), Sıkı dostluklar kurmak (5), Ön yargılı olmamaları (1), Dürüst-samimi-içten - dost canlısı olmaları (2), başarılı arkadaşlarını kıskanmamak (1), Daha nitelikli iletişim (1), Empati (2), Daha olgun olmaları (1), Sadece sınav haftasında değil, diğer zamanlarda da mesaj atmaları (1), Bir an önce birbirimizden kurtulmak (1), Sadakat- güvenilir olmaları (1), Yardımsever (1), Anlayışlı olmaları	% 88.19
Akademik beklentiler	Derslerde yardımcı (5), Kaynak yardımlaşması (3)	% 11.81

Öğretmen adaylarının sınıf arkadaşlarından en büyük beklentileri sosyal boyutta olmuştur. Akademik beklentiler geri planda kalmıştır.

Şekil 5. Öğretmen adaylarının sınıflara göre sınıf arkadaşlarından beklentileri

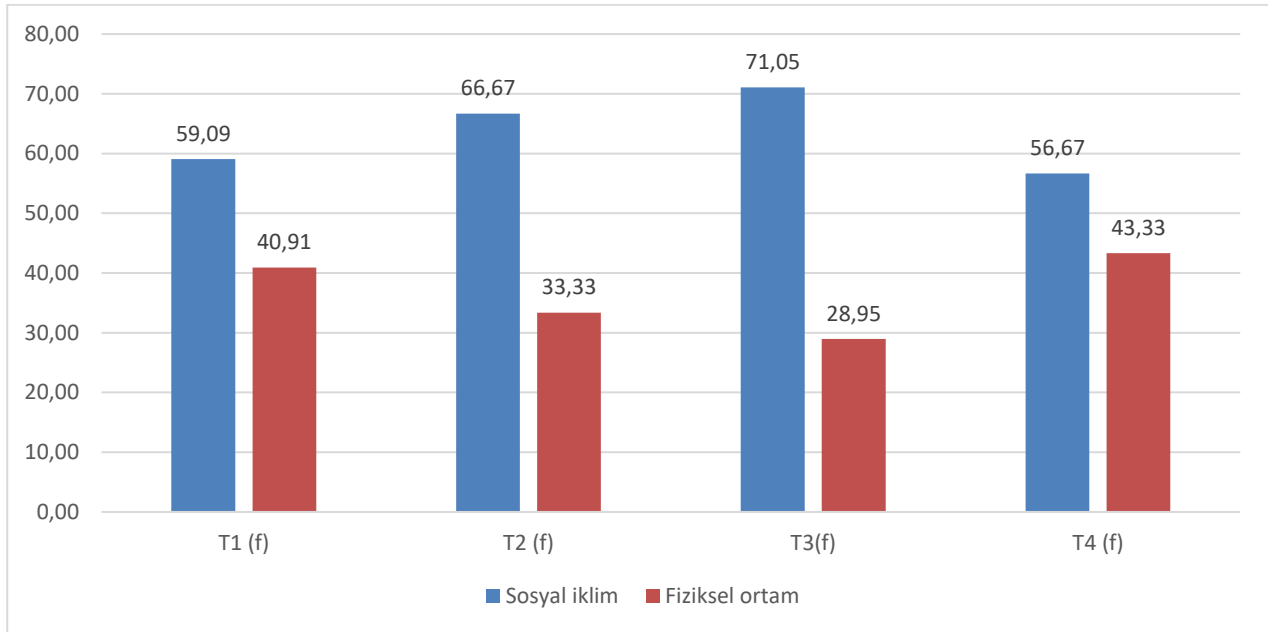
Şekil 5 incelendiğinde tüm sınıf düzeylerinde sosyal beklentilerin öne çıktığı görülmektedir. Akademik beklentiler daha arka planda kalmıştır.

3.4 Öğretmen Adaylarının Sınıf Ortamı Beklentileri

Tablo 6. Öğretmen adaylarının sınıf ortamından beklentileri

Kategoriler	Kodlar	f
Sosyal iklim	Öğretmen- öğrenci işbirliğine dayalı ortam (3), Öğrencilerin kendilerini özgür hissedecekleri bir ortam olmalı (6), Sevgi ve saygının kuşattığı bir ortam (2), Şefkatli öğretmenlerin kontrolündeki sıcak sınıf ortamı (3), Ders işlenişinde öğrenci seviyesi dikkate alınmalı (1), Etkileşimli- sıcak sosyal ortam (1), Öğretmen - öğrenci etkileşimi ön planda olduğu ortam (2), Öğrenciyi aktifleştirmeye güdülemeli (2), Sınav ve atanma kaygısının olmadığı bir ortam (1), Öğrenciyi sıkmayan (1), Derse güdüleyici (2), Yüksek katılımlı (1).	% 62.89
Fiziksel ortam	Fiziksel olarak her açıdan rahat olmalı (4), Yeterli teknolojik donanımına sahip olmalı (4), Zengin öğretim materyalleri bulunmalı (4), Ders işlenişinde alternatif öğretim yöntemleri kullanılmaya elverişli olmalı (3), Sessiz-temiz-renkli ve havadar olmalı (1), Sınıf mevcudu az olmalı (1), Uygulamaya dayalı- öğrenci merkezli öğrenme ortamı(6).	% 37.11

Öğretmen adaylarının sınıfın sosyal ortamına yönelik beklentileri fiziksel ortamına göre ağır basmaktadır.

Şekil 6. Öğretmen adaylarının sınıflara göre sınıf ortamından beklentileri

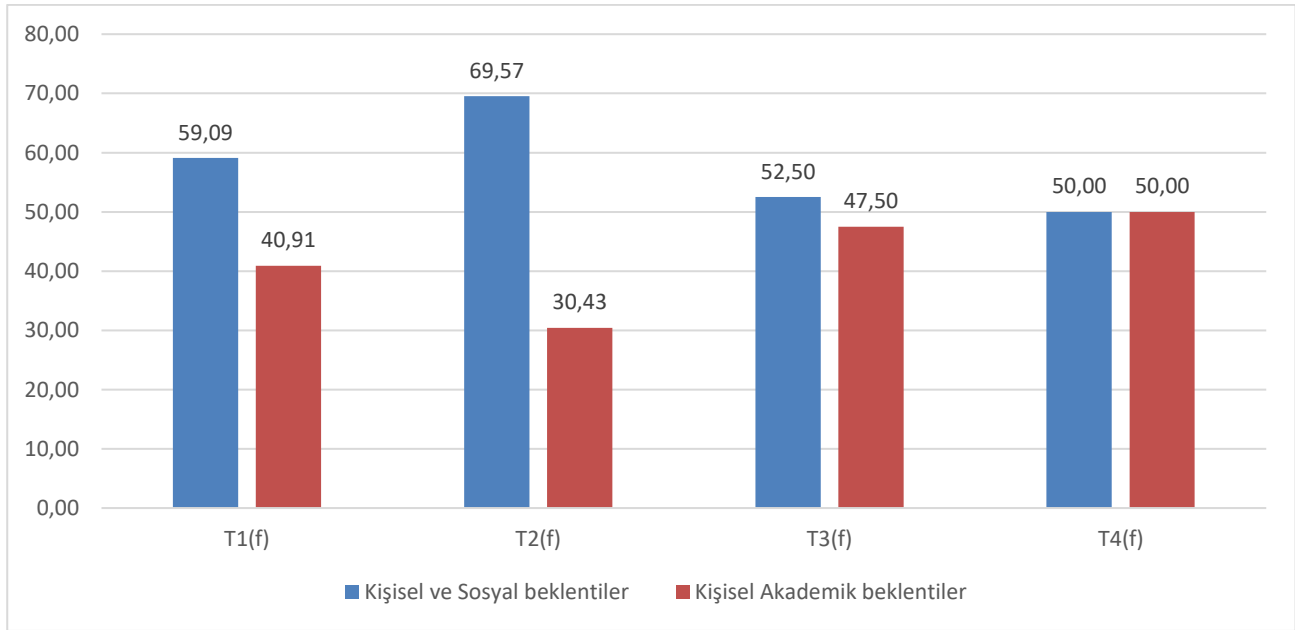
Her dört sınıf düzeyinde sosyal ortama yönelik beklentiler ön plandadır. Sınıfın fiziksel koşulları ikinci planda kalmıştır. Her dört sınıf düzeyinde öğretmen adaylarının, sınıfın sosyal ortamına yönelik beklentileri birbirine yakın olup %50'in üzerindedir. Sınıfın fiziksel ortamına yönelik beklentisi en çok olan dördüncü sınıflar olup beklentileri % 43'tür.

3.5 Öğretmen Adaylarının Hayattan Beklentileri

Tablo 7. Öğretmen adaylarının Hayattan Beklentileri

Kategoriler	Kodlar	f
Kişisel ve Sosyal beklentiler	Uzun olması. Huzur ve güven istiyorum. Barış ve toplumsal huzur. Çocukların hırpalanmadığı bir dünya istiyorum. Daha yaşanılır ve daha güzel bir dünya. Fikir özgürlüğünün olduğu bir ortam sunmalı. Demokratik toplum. Mutluluğu yakalamak. İyi bir iş, iyi bir eş. Evli, mutlu, çocuklu. Ev- araba-para. Sevdiklerimle huzurlu ve mutlu olmak. Yaşamam gereken şeyleri zamanında yaşamak istiyorum.	%58
Kişisel Akademik beklentiler	Atanmak, aile kurmak, mesleğimde kendimi geliştirmek, Her alanda kendimi geliştirmek, gezmek-görmek, Başarılı bir öğretmen olmak, Mesleğimi hakkıyla icra etmek, İyi öğrenciler yetiştirmek, Akademisyen olmak	%42

Öğretmen adaylarını hayattan beklentilerinin sosyal ve akademik beklentiler olarak iki kategoride toplandığı ve sosyal beklentilerin akademik beklentilere kıyasla daha ağır bastığı görülmüştür.

Şekil 7. Öğretmen adaylarının sınıflara göre hayattan beklentileri

Dördüncü sınıf öğretmen adaylarının hayattan sosyal ve akademik anlamda beklentileri iki boyutta eşit düzeydedir. Diğer sınıf düzeylerinde sosyal beklentiler, akademik beklentilere kıyasla daha fazla ve %50 nin üzerindedir.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bulgulara göre öğretmen adaylarının okudukları programı tercih sebepleri sırasıyla branşı sevmeye, iş garantisi, öğretmenliği sevmeye ve branşa yatkınlık olarak ortaya çıkmıştır. Karadağ (2012) tarafından yapılan araştırmada Türkçe öğretmeni adayları bu mesleği "mesleği sevmeye, bireyleri eğitime isteği, toplumda saygın bir yerinin olması" gibi nedenlerle tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Nitekim Çermik, Doğan ve Şahin (2010) yaptıkları araştırmada öğretmen adayları öğretmenliği tercih sebebi olarak en çok iş garantisini ve mesleği sevmeyi saymışlardır. Kaya, Aslan ve Günel

(2013) yaptıkları araştırmalarında iş garantisi ve branşı sevmeyi bölüm tercih sebepleri arasında saymışlardır. Şahin vd. (2011)'a göre Öğrencilerin okudukları bölümü tercih etmelerindeki en önemli iki etken; “okudukları alanı sevme” ve “mezun olunca iş bulma kolaylığı”dır. Tataroğlu, Özgen ve Alkan (2011) tarafından yapılan araştırmada ise matematiğe yönelik ilgi ve sevgi, öğretmenliği uygun bir meslek olarak görme ve diğer tercihlere yerleşememenin öğretmen adaylarının öğretmenliği tercih etme nedenlerinin başında yer aldığı görülmektedir. Buldur, Keskin ve Börekçi (2021) tarafından yapılan çalışmada öğretmen adaylarının tercih sebepleri arasında “İdeal mesleği olması” ve “Kişiliğe ve karaktere uygun olması” yer almaktadır. Duman ve Taş (2021) tarafından gerçekleştirilen araştırma katılımcıları öğretmenliği; öğrenmeyi, öğretmeyi seven, çocukların hayatına dokunan onlara ilham veren, heyecanlı ve keyifli bir meslek olarak gördükleri ve bu mesleği çocuk sevgisi, kolay iş imkânı, kendine uygun bulma gibi nedenlerle tercih ettiklerini belirtmişlerdir.

Öğretmen adayları Dicle Üniversitesini seçme sebepleri sırasıyla ulaşım, aile baskısı, eğitim düzeyi, kişisel duygusallık ve ekonomik olarak ortaya çıkmıştır. Apaydın ve Kapucu (2017) tarafından yapılan araştırmaya göre ise lisans öğrencileri sırasıyla üniversitede eğitim alan öğrencilere, üniversitenin sunmuş olduğu maddi olanaklara, yakın tanıdıklara, eğitimin maliyetine, üniversite hakkında bilgilendirilmeye, iş olanaklarına, lise eğitiminin etkisine ve son olarak coğrafi konuma göre üniversite tercihi yapmaktadır. Çatı, İştari ve Özcan (2016) tarafından Türkiye geneli yapılan araştırmada ise öğrencilerin tercihlerini etkileyen faktörler saygınlık, imkân, yerleşke ve sosyallik şeklinde belirlenmiştir. Kız öğrencilerin üniversite tercihlerinde saygınlık, imkân ve yerleşke özelliklerini daha fazla dikkate aldıkları tespit edilmiştir. Ayrıca, tercihini devlet üniversitelerinden yana kullanacak olan öğrencilerin, üniversitenin imkânlarını dikkate aldıkları tespit edilmiştir.

Bulgular incelendiğinde öğretmen adaylarının üniversite eğitiminden beklentilerinin sırasıyla mesleğe hazırlık – atanma, kişisel gelişim, sosyal- kültürel faaliyetler, akademik kadro olduğu ortaya çıkmıştır. Şahin vd. (2011) tarafından yapılan araştırmada “Mesleğe hazırlama”, öğrencilerin üniversiteden gerçekleştirmesini bekledikleri birinci öncelikli işlev olarak ortaya çıkmıştır. Tataroğlu vd. (2011) tarafından yapılan araştırmada ise öğretmen adaylarının öğrenme-öğretme sürecine yönelik beklentileri: sorunsuz bir 5 yıl, nitelikli eğitime katkı, tartışarak öğrenme, özgür, ezbercilikten uzak eğitim şeklinde sıralanmıştır. Yine aynı çalışmada mezuniyet sonrası öğretmen adaylarının beklentileri; iyi, donanımlı bir öğretmen olma, yeterli bilgiye sahip olma olarak sıralanmıştır.

Bulgulara göre öğretmen adaylarının öğretim üyelerinden beklentilerine ilişkin kategoriler Öğretim üyesinin kişiliğine yönelik beklentiler ve Akademik beklentiler olarak ikiye ayrılmaktadır. Bulgular Köğçe, Yıldız ve Aydın (2011) tarafından yapılan araştırma ile benzer sonuçlar içermektedir. Bu araştırmaya göre öğretmen adaylarının öğretim üyesinden beklentileri sosyal anlamda iletişim ve anlayış, ders anlamında açık, anlaşılır ve sıkıcı olmayan, sınav anlamında kolay ve dersle paralel sorular olarak sıralanmıştır. İkikat Tümer, Miran ve Birinci (2013) tarafından yapılan araştırmada ise öğrencilerin öğretim elemanlarından beklentileri bilimsel yetkinlik, öğrenci ile diyalog başarısı, uygulama başarısı ve teorik ders başarısı, olarak sıralanmıştır. Tataroğlu vd. (2011) tarafından yapılan araştırmada sorulara cevap vermeleri, yardımcı olmaları, örnek model oluşturmaları öğretmen adaylarının öğretim elemanlarından beklentileri arasında sayılmıştır.

Öğretmen adaylarının sınıf arkadaşlarından beklentileri bulgulara göre sosyal ve akademik olarak iki kategoride toplanmıştır. Köğçe vd. (2011) tarafından yapılan araştırmada benzer kategorilere rastlanmaktadır. Sosyal anlamda beklentiler kaynaşma, saygı, tolerans ve güven olarak sıralanırken akademik anlamda beklentiler not paylaşımı ve sessizlik olarak sıralanmıştır.

Öğretmen adaylarının sınıf ortamından beklentileri öğretim elemanı ve öğrenciler arasındaki ilişkilere yönelik olarak sosyal iklim beklentileri ve sınıfın fiziksel ortamına yönelik fiziksel ortam beklentileri olarak iki kategoride toplanmıştır. Finn (1972) beklenen bir sınıf ortamının özelliklerini akademik olarak talep edilen bir iklimin kurulması, düzenli, iyi yönetilen bir sınıf, öğrenci akademik başarısının sağlanması, öğrenci başarısını teşvik eden öğretim uygulamalarının uygulanması, öğrenci sorumluluğu ve liderlik için fırsatlar sağlanması olarak sıralanmıştır.

Bulgulara göre öğretmen adaylarının hayattan beklentileri kişisel ve sosyal beklentiler kişisel akademik beklentiler olarak iki kategori altında toplanmıştır. Araştırma sonuçları Kahya (2020)'nin araştırma sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Söz konusu araştırmada gençlerin hayattan beklentileri iyi bir iş ve gelir, aile kurmak ve sağlıklı bir yaşam sürmek olarak sıralanmaktadır. Yavuz (2018) tarafından yapılan araştırmada da benzer sonuçlar elde edilmiştir. İlgili araştırmada hayattan beklentiler sırasıyla mutlu olmak, iyi bir meslek sahibi olmak, sağlıklı bir hayat, iyi bir kariyer, iyi bir gelir, iyi bir eş olarak sıralanmıştır.

Araştırma sonuçları ışığında sunulan bazı öneriler şu şekildedir.

- Öğretim elemanları öğrencilere kişilikleri ve mesleki yönleriyle rol model olmalı, kendilerini sürekli güncelleyerek öğrencilerin aldıkları eğitime yönelik sosyal ve akademik beklentilerini karşılamalıdır.
- Derslerde daha fazla uygulamaya yer verilerek; öğrenciler hayata ve mesleğe daha hazır olarak mezun edilmelidir. Bunun için okul deneyimi ve öğretmenlik uygulaması derslerine ayrı bir önem verilmelidir.
- Öğretim elemanları öğrencilere kişilikleri ve mesleki yönleriyle rol model olmalı, kendilerini sürekli güncelleyerek öğrencilerin aldıkları eğitime yönelik sosyal ve akademik beklentilerini karşılamalıdır.
- Derslerde, öğrenci-öğrenci ve öğrenci-öğretmen etkileşiminin daha fazla olduğu öğrenci merkezli yeni yöntem ve tekniklere ağırlık verilmelidir.
- Derslerde daha fazla uygulamaya yer verilerek; öğrencilerin hayata ve mesleğe daha hazır olarak mezun edilmelidir. Bunun için okul deneyimi ve öğretmenlik uygulaması derslerine ayrı bir önem verilmelidir.
- Öğretim elemanları öğrencilere kişilikleri ve mesleki yönleriyle rol model olmalı, kendilerini sürekli güncelleyerek öğrencilerin aldıkları eğitime yönelik sosyal ve akademik beklentilerini karşılamalıdır.

KAYNAKÇA

- Aksu, H. H. (2016). Eğitim fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin bölümleri hakkındaki görüşleri: Giresun üniversitesi örneği. *Kastamonu Education Journal*, 24(1), 299-316.
- Alıcıgüzel, İ. (2003). *Çağdaş okulda eğitim ve öğretim: eğitim yöneticileri, öğretmenler, öğretmen adayları ve ana-babalara kılavuz kitap*. İstanbul: Sistem yayıncılık.
- Apaydın, Ç., & Kapucu, M. S. (2017). Üniversiteyi tercih etme, akademik itibar ve sosyal etkinlik arasındaki ilişki: Akdeniz ve Eskişehir Osmangazi Üniversitesi lisans öğrencileri örneği. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 23(2), 199-222.
- Baki, A. (2006). *Kuramdan Uygulamaya Matematik Eğitimi*. Ankara: Derya Kitabevi.

- Balcı, A. (1999). *Yüksek Öğretimde Toplam Kalite Yönetimi*. Paper presented at the 8. Ulusal Kalite Kongresi. 2000'li Yıllar ve Toplam Kalite Yönetimi., İstanbul.
- Buldur, A., Keskin, M. E., & Börekçi, E. (2021). Okul öncesi öğretmen adaylarının meslek tercih nedenleri: İçsel ve dışsal faktörler. *Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 167-178.
- Çatı, K., İştar, E., & Özcan, H. (2016). Üniversite Tercihlerine Etki Eden Faktörlerin İncelenmesi: Türkiye Geneline Bir Alan Araştırması. *Journal of Higher Education & Science/Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 6(2).
- Çelikten, M., Şanal, M., & Yeni, Y. (2005). Öğretmenlik mesleği ve özellikleri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(2), 207-237.
- Çermik, H., Doğan, B., & Şahin, A. (2010). Sınıf öğretmenliği öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini tercih sebepleri.
- Duman, S. N., & Taş, İ. D. (2021). Eğitim fakülteli olmak (Kırıkkale Üniversitesi örneği). *Ulusal Eğitim Akademisi Dergisi*, 5(1), 112-130.
- Erişti, B. (2012). Öğretmenlik mesleği ve özellikleri. In I. Kabakçı Yurdakul (Ed.), *Öğretmenlikte Mesleki Gelişim*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Finn, J. D. (1972). Expectations and the educational environment. *Review of Educational Research*, 42(3), 387-410.
- Giordan, A. (2008). *Öğrenme*. Ankara: De Ki Yayınları.
- İkikat Tümer, E., Miran, B., & Birinci, A. (2013). Atatürk Üniversitesine Kayıtlı Öğrencilerin Öğretim Üyelerinden Beklentilerini Etkileyen Faktörlerin Analizi. *Journal of the Faculty of Agriculture; Cilt 41, Sayı 2 (2010)*.
- Kahya, Y. (2020). Gençlerin Yaşam Kalitesi Ve Gelecek Beklentileri. *Business & Management Studies: An International Journal*, 8(1), 950-968.
- Karadağ, R. (2012). Türkçe öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları ve öğretmenlik mesleğini tercih nedenleri. *Humanities Sciences*, 7(2), 44-66.
- Kavcar, C. (2002). Cumhuriyet döneminde dal öğretmeni yetiştirme.
- Kaya, R., Aslan, H., & Günal, H. (2013). Tarih öğretmen adaylarının bölümü tercih etme nedenleri ile bölümden beklentilerine ilişkin görüşleri (Atatürk üniversitesi örneği). *TUHED-Türk Tarih Eğitimi Dergisi*, 2(2), 1-31.
- Köğce, D., Yıldız, C., & Aydın, M. (2011). Expectations of primary mathematics student teachers from their instructors and classmates. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 15, 971-975.
- Kulaksızoğlu, A. (1991). Ortaöğretimde niteliğin artırılması için öğretmen yetiştirilmesi konusunda bir model önerisi. *Eğitimde Nitelik Geliştirme: Eğitimde Arayışlar*, 1, 78-80.
- Leite, D., Santiago, R. A., Sarrico, C. S., Leite, C. L., & Polidori, M. (2006). Students' perceptions on the influence of institutional evaluation on universities. *Assessment & evaluation in higher education*, 31(6), 625-638.
- Okumuş, A., & Duygun, A. (2008). Eğitim hizmetlerinin pazarlanmasında hizmet kalitesinin ölçümü ve algılanan hizmet kalitesi ile öğrenci memnuniyeti arasındaki ilişki. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 17-38.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods*. London: Sage Publications.

- Şahin, İ., Zoraloğlu, Y. R., & Fırat, N. Ş. (2011). Üniversite öğrencilerinin yaşam amaçları, eğitsel hedefleri üniversite öğreniminden beklentileri ve memnuniyet durumları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 17(3), 429-452.
- Şişman, M. (2009). Öğretmen yeterlilikleri: Modern bir söylem ve retorik. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(3), 63-82.
- Tataroğlu, B., Özgen, K., & Alkan, H. (2011). *Matematik öğretmen adaylarının öğretmenliği tercih nedenleri ve beklentileri*. Paper presented at the 2nd International Conference on New Trends in Education and Their Implications.
- Uluğ, F. (1999). *Eğitimde grup süreçleri* Ankara: TODAİE Yayın No:295.
- Yaşar, Ş. (2008). Öğretmenlik Mesleği ve Öğretmenin Nitelikleri. In M. Gültekin (Ed.), *Eğitim Bilimine Giriş*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Yavuz, M. E. (2018). *Gençlik ve Gelecek Beklentisi: İstanbul, Sancaktepe Örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yin, R. K. (2018). *Case study research and applications: Design and methods*. Los Angeles: Sage publications.

Etik Onay

“Öğretmen Adaylarının Öğrenim Gördükleri Programı Tercih Sebepleri ve Üniversite Eğitiminden Beklentileri” başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış, karşılaşılabilecek tüm etik ihlallerde “Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi ve Editörünün” hiçbir sorumluluğunun olmadığı, tüm sorumluluğun yazar(lar)a ait olduğu ve çalışmanın herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiş olduğu bu çalışmanın yazar(lar)ı tarafından taahhüt edilmiştir.

Araştırmanın Etik Kurul İzni

Araştırma kapsamında Dicle Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimleri Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu’ndan (Karar Tarihi: 23.02.2024; Toplantı: 01; Karar: 03) etik kurul onayı alınmıştır.